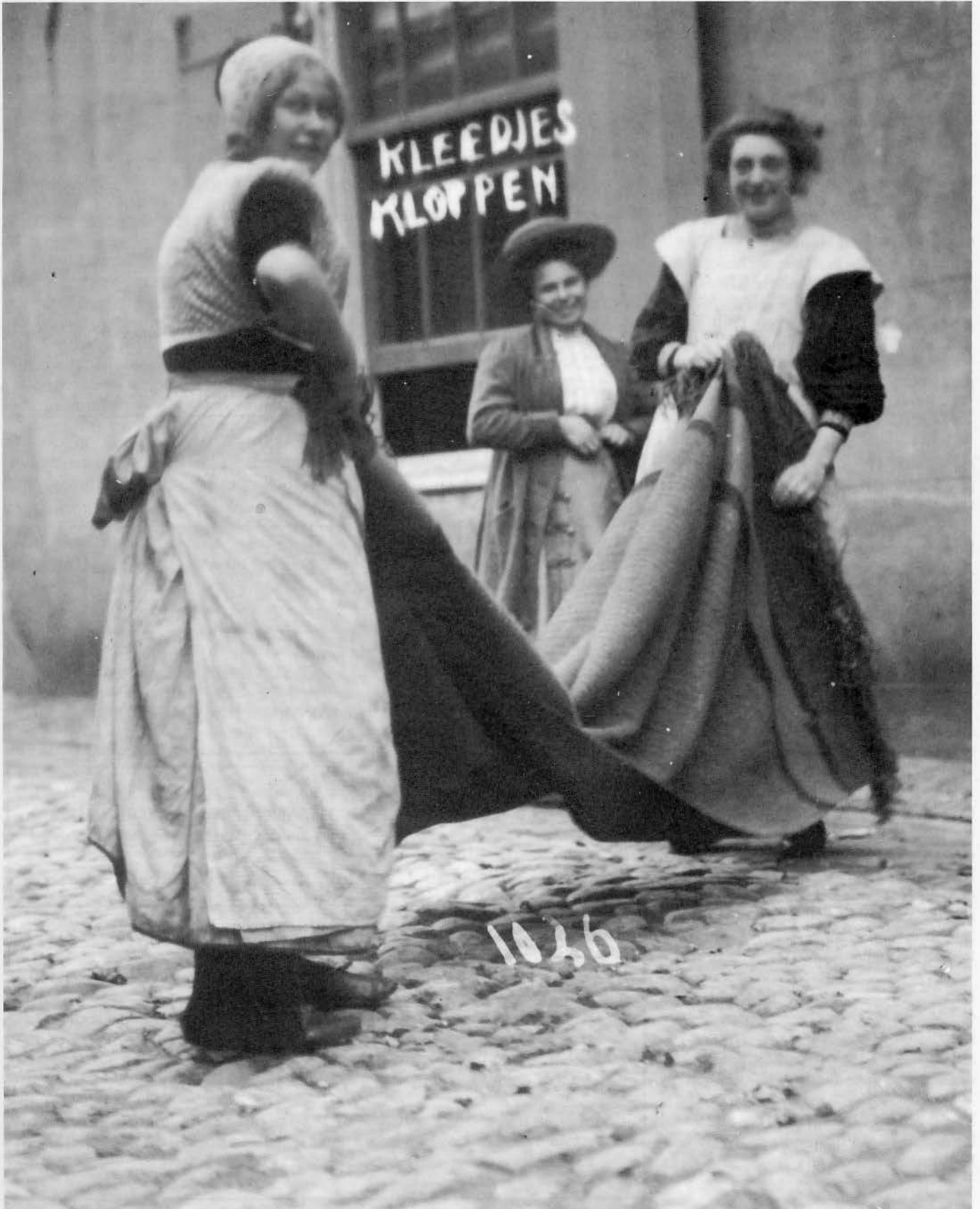


OUD HOORN

KWARTAALBLAD VAN DE VERENIGING OUD HOORN

13e jaargang nr. 2 juni 1991



COLOFON:

Kwartaalblad van de Vereniging 'Oud Hoorn'.

Losse nummers, voorzover voorradig verkrijgbaar tegen betaling van f 5,— per stuk voor leden en f 7,50 voor niet-leden bij het verspreidingsadres.

Bestuur:

J. M. Baltus, voorzitter
A. de Graaf, vice-voorzitter
A. G. F. van Weel, secretaris
Mw. P. van Leeuwen
W. L. van der Waal, penningmeester

Leden:

L. P. M. Hoogeveen (archivaris),
A. Boezaard, mw. L. Rensema-Brevet
J. Rietvink

Secretariaat:

Postbus 346, 1620 AH HOORN

Contributie 'Oud Hoorn':

minimaal f 25,— per jaar, inclusief toezending van het kwartaalblad.

Lidmaatschap voor het leven door:

- een éénmalige bijdrage van minimaal f 700,—, indien het lid 45 jaar of ouder is, of door:
- een éénmalige bijdrage van minimaal f 500,—, indien het lid 55 jaar of ouder is.

Giro 21 44 888 t.n.v.

Penningmeester Ver. 'Oud Hoorn',
Postbus 346, 1620 AH HOORN

Redactiecommissie:

J. L. N. Dijkstra, L. P. M. Hoogeveen,
H. A. Lansdaal, H. W. Saaltink,
Femke Uiterwijk

Redactie-adres:

J. L. N. Dijkstra, Rotiusstraat 46
1624 GC Hoorn, tel. 1 71 17

Opgave nieuwe leden:

F. Uiterwijk, Grote Oost 98
1621 BZ HOORN, tel. 02290 - 1 02 20

Ereleden:

Mr. Dr. B. Canneman,
oud-burgemeester †
H. Krijgsman, oud-bestuurslid †
C. Kuppers, oud-administrateur †
D. Breebaart, oud-voorz.
Stichting Stadsherstel Hoorn
Drs. H. M. van den Berg, kunsthistorica

Copyright:

Gehele of gedeeltelijke overname van teksten en/of illustraties uit dit blad is alleen toegestaan na toestemming van de auteur of de redactie van 'OudHoorn'.

Drukker van dit blad:

Drukkerij West-Friesland/Edecea BV,
Protonweg 32, Postbus 7,
1620 AA Hoorn

Oud Hoorn

Artikel 2 der statuten, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 15 november 1917:
'Het doel der vereeniging is het behouden van de schoonheid en het in herinnering houden van het verleden der stad Hoorn en hare omgeving'.

INHOUD

Omslagfoto: lachende vrouwen bij het dekens (?) kloppen	41
Colofon	42
Bestuursmededelingen, Oud Hoorn wordt 75 jaar	43
Stadsbeeld, restauraties, wijzigingen, verval; J. M. Baltus	44
Kent u Hoorn ook zo?; J. M. Baltus	47
Men vraagt ons; H. W. Saaltink	50
„Sappho" op 3 juli 1991 140 jaar; A. van Zoonen	53
Van de lezers	55
En zij verlevendigden de Hoornse straten; H. Saaltink	57
De „Gewone Concertzaal" in Hoorn; A. van Zoonen	59
De Familie Sopar	60
Rolf; H. Lansdaal	61
Hoorn-van-toen in bijzondere albums; H. Lansdaal	62
Heeft Oud Hoorn Gravenstraat 15-17 gerestaureerd of gerenoveerd?	
D. J. Gouwetor	63
Hoorns weesmeisje over haar leven in de „Achterstraat"; A. v. d. Woude	64

Bij de omslagfoto:

De foto op de omslag van dit nummer toont enkele lachende vrouwen bij het kloppen van dekens(?). Zie verder het artikel „En zij verlevendigden de Hoornse straten" op pag. 57 e.v.

Foto's en illustraties:

Archiefdienst Westfriesse Gemeenten, de heer en mevr. Renckens, J. M. Baltus, G. v. d. Zel en J. L. N. Dijkstra.

Volgend nummer en inleverdatum kopij:

Het volgende nummer (13e jaargang nr. 3) zal verschijnen omstreeks 15 september 1991. U wordt verzocht eventuele kopij voor dit nummer uiterlijk 15 augustus 1991 in te leveren bij het redactie-adres: J. L. N. Dijkstra, Rotiusstraat 46, 1624 GC Hoorn, tel. 02290-1 71 17,

Westfries Museum:

Rode Steen 1, Hoorn (tel. 1 55 97). Geopend: het gehele jaar, maandag t/m vrijdag van 11.00-17.00 uur. zaterdag en zondag van 14.00-17.00 uur. Bureau: Achterom 2-4, 1621 KV Hoorn.

Archiefdienst Westfriesse Gemeenten:

Het streekarchief is gevestigd in het Stadhuis van Hoorn, Nieuwe Steen 1 tel. 3 12 34. Postadres: Archiefdienst Westfriesse Gemeenten, Postbus 603 1620 AR HOORN

De studiezaal is geopend van maandag t/m vrijdag van 9.00-17.00 uur. Avondopenstelling elke eerste en vierde woensdag van de maand van 19.00-22.00 uur, behalve in juli en augustus.

Tussen 12.30 en 13.30 en ná 16.45 uur kunnen geen stukken meer worden aangevraagd.

Door het archief verricht onderzoek f 16,50 per half uur; fotokopieën f 0,85. Eigen onderzoek op de studiezaal en het lenen van boeken uit de bibliotheek (niet alles wordt uitgeleend) is gratis.

BESTUURSMEEDEDELINGEN

In memoriam

Kort na het overlijden van onze erelieden Herman Krijgsman en Kees Kupperts moeten wij een nieuw verlies betreuren. Onlangs overleed Hans de Ruyter de Wildt, alom bekend om zijn boeken over het oude Hoorn: *Hoornse herinneringen* en *Toen Hoorn nog Oud Hoorn was*. Zeer belangrijk is ook zijn bewerking van het Heemschut-deel *De historische schoonheid van Hoorn* van de hand van Oud Hoorns eerste voorzitter J.C. Kerkmeyer.

Voorjaarsledenvergadering

Als u dit leest, heeft de voorjaarsledenvergadering alweer plaats gevonden. Daarin zijn diverse besluiten gevallen, overeenkomstig de voorstellen van het bestuur zoals die waren geformuleerd in de convocatie voor de vergadering op 21 mei. Daarnaast ging de vergadering accoord met het voorstel de jubileumcommissie (voor het 75-jarig bestaan der vereniging) een budget van f 20.000 te gunnen.

Een uitgebreid verslag van deze vergadering vindt u in een volgende aflevering van dit kwartaalblad.

Bestuurssamenstelling

Mevrouw E. Millenaar en de heer Y.J. Hangelbroek hebben zich in de voorjaarsvergadering niet herkiesbaar gesteld. Hun plaatsen worden ingenomen door mevrouw P. van Leeuwen en de heer J. Rietvink.

Redactie kwartaalblad

Uit de redactie is getreden de heer R. de Knegt. Nieuw als redacteur is de heer H. Lansdaal.

Zomeravondwandelingen

Het programma voor dit jaar is:

Vrijdag 17 mei: Kloosterwandeling

Start: Rode Steen

Vrijdag 31 mei: Bontekoewandeling

Start: Rode Steen

Vrijdag 14 juni: Jubileumwandeling

Start: Binnenplaats Achterstraat

Vrijdag 28 juni: Bossuwandeling

Start: Rode Steen

Vrijdag 12 juli: Noorderkerkwandeling

Start N.S. Station

Vrijdag 26 juli: Wallenwandeling

Start: Oosterpoort

Vrijdag 9 augustus: Buitensingelwandeling Start: Oosterpoort

Alle wandelingen starten stipt om 19.30 uur. Deelname is geheel gratis. De organisatie is in handen van de heer H. Stumpel, mevr. E. Lust en mevr. A. Pieterse.

Bouwkunscursus

Na de zomervakantie start weer de bouwkunscursus op vijf dinsdagavonden in de Oosterkerk en drie zondagmorgenwandelingen. Wilt u van een plaats als cursist verzekerd zijn, neemt u dan contact op met J.M. Baltus, tel. 02290-10220.

VOC-Pakhuis

Er wordt keihard gewerkt om in de herfst te kunnen starten met activiteiten in het VOC-pakhuis aan Onder de Boompjes. Het pand wordt gerestaureerd en geschikt gemaakt voor theater, tentoonstellingen en

documentatie. Het beheer zal worden gevoerd door de Stichting *Het Pakhuis*. In het bestuur daarvan zitten o.a. vertegenwoordigers van Stichting *Hiaat*, Stichting *De Achterstraat* en vereniging *Oud Hoorn*.

Werkgroep Documentatie

Deze werkgroep binnen Oud Hoorn is blij verrast met een schenking van mevrouw Ooievaar-de Wit uit de Goudsmidstraat. Zij schonk ons een unieke verzameling dia's die zijn vervaardigd door haar overleden echtgenoot. Het betreft hier beelden van het veranderend Hoorn van de afgelopen 120 (!) jaar.

Hulkgebied

In een brief aan het college van Geëdeputeerde Staten van Noord-Holland heeft het bestuur zijn bezwaren uiteengezet tegen het bestemmingsplan "Recreatiegebied De Hulk-buitendijks".

oud hoorn wordt 75 jaar

J.L.N. Dijkstra

Als de lezer dit artikeltje leest, ligt het 75-jarig jubileum van Oud Hoorn nog ver in het verschiet. Zo nu en dan, tijdens een ledenvergadering of een andere activiteit van onze vereniging, wordt dit grote feest voorzichtig genoemd, maar zeer weinigen weten er eigenlijk het fijne van. En dat blijft ook nog wel even zo, want verrassingen zijn veel aardiger als ze plotseling en onverwacht komen.

Maar achter de schermen is het een drukte van belang. Er gaat bijna geen dag voorbij of er wordt wel ergens vergaderd, getelefoneerd, plannetjes en afspraken gemaakt, brainstorm-sessies gehouden etc. etc. En dat allemaal om in 1992 feestelijk, waardig en soms ook uitbundig te herdenken, dat Oud Hoorn de leeftijd der sterken zal hebben bereikt. En bovendien om te laten zien, dat het nog een springlevende, actieve vereniging is, die een flinke rol speelt in het Hoornse leven.

We laten nog niets los over het programma. We kunnen u echter verzekeren, dat er veel te doen zal zijn, gedurende het hele jaar. En voor elck wat wils.

In het najaar zal een tip van de sluier worden opgelicht. Hou dus de komende edities van ons Kwartaalblad goed in de gaten. Wij houden u tijdig op de hoogte!

Achterstraat 15-17
Worden gerestaureerd door stichting *Stadsherstel Hoorn*.

Dal 9 (rijksmonument)
Sint-Pietershof. Enkele kleine woon-eenheden worden verbouwd tot grotere.

(Korte) Achterstraat 9-11-13
Toekomst pakhuisjes en belendend pand onzeker. Voorstel plaatsing gemeentelijke monumentenlijst.

Gedempte Turfhaven 22-24
Voormalig garagebedrijf, omgebouwd tot ijssalon.

Grote Noord 15-17 (rijksmonument)
R.K. Kerk uit 1882. Stichting *Koepelkerk* kan in april starten met restauratie.

Foto 1
Grote Noord 19
Pastorie Koepelkerk; wordt verbouwd om sportzaak over twee verdiepingen te herbergen en een aantal appartementen.

Grote Noord 20 (gem. monument)
Bedrijfspand. Wordt opgeknapt.

Grote Noord 31 (rijksmonument)
Voormalig 18e-eeuws woonhuis. Wordt enigszins verbouwd inwendig voor winkel/woonbestemming.

Grote Oost 10 (rijksmonument)
Woonhuis; wordt inwendig verbouwd om interieur grotendeels weer oude vorm terug te geven.

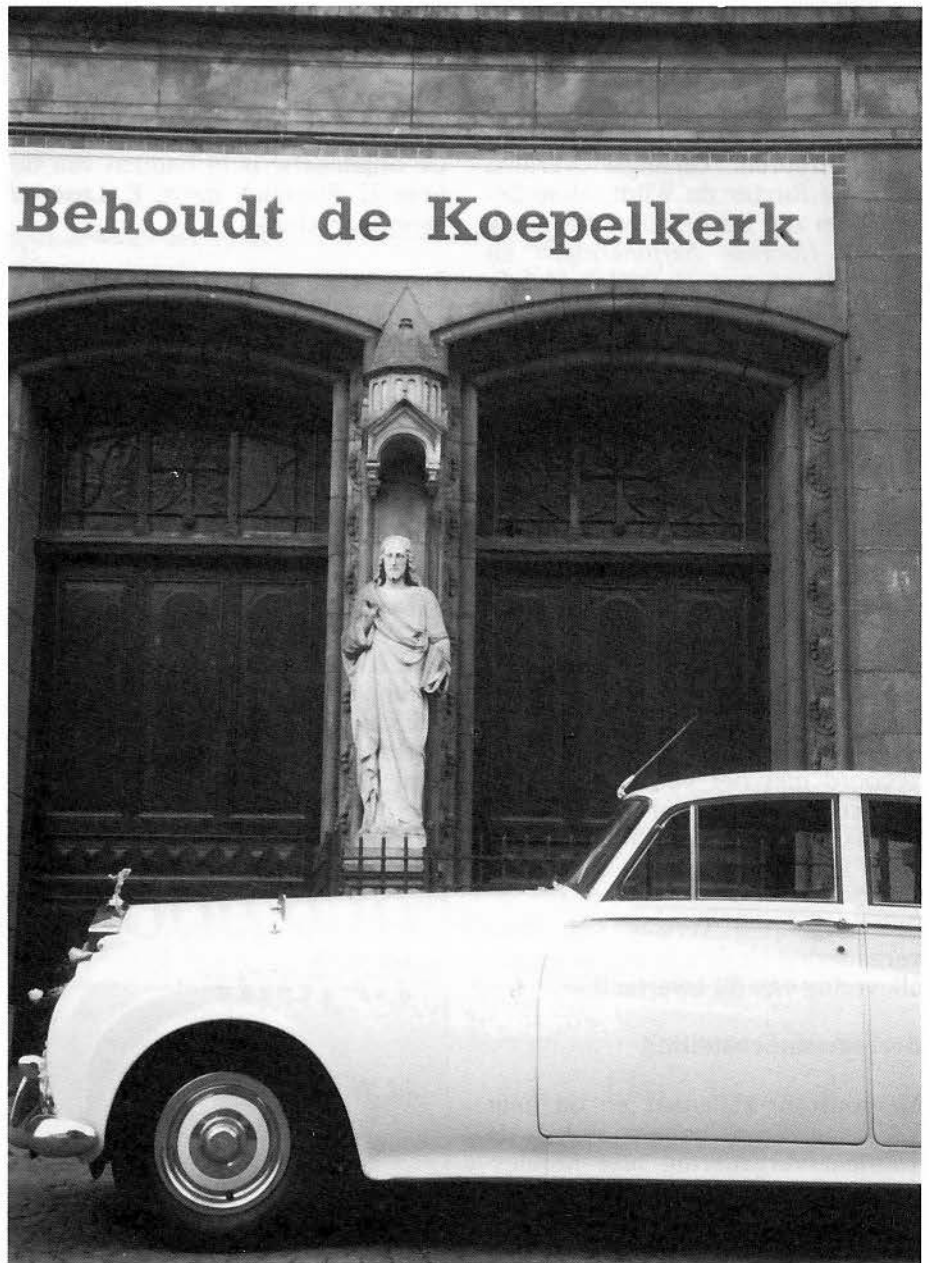
Grote Oost 3 (rijksmonument)
Voormalige antiekzaak. Plan voor zachte horeca-functie.

Grote Oost 26 (rijksmonument)
Kantoorgebouw met 18e-eeuws interieur en gevel uit 1854. Nieuwe functie o.a. *S.B.K.* met enige inwendige aanpassingen. Wordt 1 juni in gebruikgenomen.

Hoofd 2 (rijksmonument)
Hoofdtoren uit 1532. Groot restauratieplan voor bouwvallige straatgevel i.o.v. gemeente Hoorn.

Italiaanse Zeedijk 51
Kap door storm dakpanloos.

Julianapark
Er wordt gestoeid met plannen om trent andere functies in en bij het park.



1 *Koepelkerk restauratie is gestart.*

Karperkuil
Plan voor bouw van groot woningencomplex aan ABC-zijde.

Kerkplein 39 (rijksmonument)
Voormalig Sint-Jansgasthuis uit 1563. Voorgevel wordt gerestaureerd. Ornamenten krijgen weer hun oude kleurenpracht.

Foto 2
Muntstraat 7
Voormalig Gemeenteschool nr. 2 uit 1883. Herbergt nu mode-atelier en kunstenaarsateliers. Wordt opgeknapt en in kleur gezet.

Nieuwe Noord 56-58 (rijksmonumenten)

Gebied om deze halsgevels uit 1730 (bedrijf R. Groot); plan voor bouw winkelcentrum met kleinschalige winkels: *Plan Misanolte*.

Nieuwstraat 21 (rijksmonument)
Bloemen- en plantenzaak. Interieur zeer fraai gerestaureerd met Lodewijk XV-ornamenten.

Foto 3
Onder de Boompjes 21 (rijksmonument)
.VOC-pakhuis. Plan van stichting *De Achterstraat*, stichting *Hiaat* en vereniging *Oud Hoorn* voor multi-functioneel gebruik: theater-expositie-documentatiecentrum, onder de



17e-eeuws pand, gevelsteen "In d'Yserman". Plan om te verbouwen tot meubelzaak.

Rode Steen 12 (rijksmonument)
Kapsalon omgebouwd tot restaurant.

Foto 4/Foto 5
Stationsplein 1 (rijksmonument)
Stationsgebouw uit 1884; verbouw en restauratie in volle gang. Dakkappen hebben eigentijds aanzien gekregen.

Veemarkt
Diverse panden zijn door gemeentelijke monumentencommissie voorgesteld voor plaatsing op gem. mon. lijst.

Visserseiland - De Haai
Er worden plannen beraamd om tot nieuwe woningbouw te komen op het eiland.

Venenlaan
Voortbestaan oudste arbeiderswoningcomplex uit 1909 is onzeker. Voorgesteld om op gemeentelijke monumentenlijst geplaatst te worden.

Van Dedemstraat
Monument uit 1897 voor baron Van Dedem moet verplaatst worden i.v.m. uitbreiding bakkerij Otten aan Koepoortsweg. Wordt verplaatst naar Noorderplantsoen.

West
Omgebouwd tot eethuis.

2 Muntstraat 7

naam "Het Pakhuis" met eigen Beheersstichting.

Oostereiland
Omvangrijk gevangeniscomplex met o.a. 19e-eeuwse bebouwing en oudere fragmenten. Over nieuwe functie(s) wordt nagedacht.

Rode Steen 7 (rijksmonument)
17e-eeuws woon/winkelpand. Plan voor verbouw tot hotel en restaurant.

Rode Steen 8 (rijksmonument)
Stadswaag uit 1609. Is verbouwd en gerestaureerd o.a. t.b.v. restaurant-functie in Waagruimte. De door Hendrick de Keyser gebeeldhouwde eenhoorn heeft zijn sprekende oude kleuren teruggekregen.

Rode Steen 2 (rijksmonument)

3 Onder de Boompjes. Links centrum „Het Pakhuis”





4 Station in 1939



5 Station in 1991



6 Bord aan Westerdijk

West 70
 Nieuwgebouwd café en eethuis De Wereld, met nieuwbouw woningen in Kleine Havensteeg.

Foto 6
 Westerdijk (provinciaal monument)
 Bedreigd door plan tot nieuwbouw hotel-annex-zwemparadijs. Plan om te starten na bouwvakantie 1988(!). Nu plan voor hotel met medische praktijk. Start bouw augustus 1991.

Westerdijk (provinciaal monument)
 Belaagd door plan voor groot recreatiegebied met eilandvorm in IJsselmeer. *Oud Hoorn* heeft bezwaarschrift hiertegen ingediend.



Foto 7
 Zon 11 (rijksmonument)
 17e-eeuws woonhuis (thans opslagruimte). In ernstige staat van verval.

KENT U HOORN OOK ZO?

J.M. Baltus

Merkwaardigheden en minder bekende aspecten van het historische Hoorn

De vorige aflevering kan bogen op twee bijzondere gebeurtenissen. Ten eerste werden Els Lust en Harm Stumpel gezamenlijk wereldkampioen in de categorie "het snelste inleveren van de oplossingen": binnen een half uur na ontvangst van het nieuwe kwartaalblad konden zij al de oplossing bij mij in de bus deponeren! "Alles thuis opgelost met één verificatiewandeling," meldden deze raspaardjes onder de inzenders. Zij zagen de haan op foto 3 nog in volle glorie, maar eventjes later raakte het trotse dier door een maartse storm op Paaszaterdag zijn staart kwijt. Catastrofaal voor de rubriek, want de eigenaar wilde de haan eraf halen om hem te laten repareren. Gelukkig was hij bereid de reparatie uit te stellen toen hij van de familie Lampe hoorde dat het beest onderdeel van de Oud Hoorn-prijsvraag was.

De oplossingen:

Foto 1:

Gravenstraat 4. "Wat kwam dit pandje mij bekend voor," schrijft mevrouw Lampe. "Na enig gezoek bleek het tegenover het huisje te staan waar mijn opa en opoe Langedijk jaren gewoond hadden en wel in Gravenstraat 9. Opa was veehandelaar." "Moeilijk te vinden", vond Rik Singer. Het pand staat bekend als pakhuis voor ijzer en lompen van de gebroeders Stam. Ben van Tartwijk vreest dat het baddinggootje geen lang leven meer zal hebben.

Foto 2:

Kapsalon "De Munt", Muntstraat 24. Deze fraaie reclameplaat was in het bezit van de heer Wagemaker, directeur van de fa. Langereis en Zn, Gravenstraat 14-16, een schildersbedrijf en is via via in het bezit gekomen van de kapper. Wellicht heeft de reclame ooit een oudere kapsalon in Hoorn gesierd.

Foto 3:

Deze haan draait boven Vollerswaal 1, onderdeel van het Magneetconcern aldaar (hotel-café-restaurant) aan het Kleine Oost.

Foto 4:

Hoofd 3, hoek Achter op het Zand.

Rik Singer bericht: "Tussen 1882 en 1905 is hier een tapperij in het klein geweest. Er werd getapt door Gerrit en Adriaan Broerse en Chris Woestenburg. De familie Wormsbecher heeft hier een logement gedreven en ook een vissersman van die naam woonde hier. De heer J. de Rooy vraagt zich af of in het lege veld vroeger niet de naam van het logement heeft gestaan.

Foto 5:

Toegangstrap tot Mariakapel in de Achterstraat. J. Homan schrijft: "Als kind van ongeveer zes jaar kwam ik hier al binnen. Deze stoep treden maakten op mij grote indruk en dan was er binnen nog een trap. Wij kerkten hier tot 1968. In de kerkzaal stonden drie rijen banken: aan elke muurkant een rij en eentje in het midden. De kapelruimte werd 's winters verwarmd door een grote, ronde kolenkachel die midden in de kerk tussen de middelste rij banken stond.

In de omgeving van deze kachel was het goed toeven, maar als je verderop zat, was de temperatuur minder behaaglijk. De consistoriekamer was achter in de kerk (aan de kant van de Achterstraat). Dat was maar een klein vertrek, maar voor de toenmalige kerkeraad (gereformeerde kerk) voldoende. Als 's zondags de dienst begon, moest dominee met de kerkeraad de gehele lengte van de kapel doorlopen om de preekstoel en de kerkeraadbanken te bereiken. Boven de preekstoel stond het kerkorgel en aan de achterkant boven de ingang van de kerkruimte was nog een galerij voor bezoekers."

Tegenwoordig is het hele gebouw de domicilie van Stichting *De Achterstraat* met progressieve kunstmanifestaties. Stichting *Stadsherstel Hoorn* begeleidt de restauratie van de Mariakapel.

Goede oplossingen kwamen binnen van: Rik Singer, Frank Vollmuller, Harm Stumpel, Els Lust, familie Lampe-Visser, familie Hellingman, J. de Rooy (met complimenten aan de fotograaf), J.C. Beekhof, Ruud Boot ("ik heb nu eindelijk alle foto's zelf ontdekt!"), Josine Schrickx, mevr. J.C. Waard-Opmeer, mevr. M.C. Mes, J. Homan, Ben en Joke van Tartwijk en G.S. Jol.

Vrouw Fortuna lonkte welgevallig in de richting van de heer Beekhof, Tjalk 103, 1625 EG Hoorn die derhalve de gebruikelijke boekenbon zal ontvangen.

Nieuwe Prijsvraag:

Foto 1:

Een huis zonder deur en toch bewoond. Kent u dit pand dat ook al zijn mooie baksteenkleur verloren heeft?

Foto 2:

In de serie kerkerraampjes (zie diverse vroegere prijsvragen) nu deze met een mooi natuurstenen kozijn. Waar?

Foto 3:

Zo'n houten dakversiering heet een 'makelaar'. In welke steeg dit fraaie, landelijke exemplaar met zijn typische figuren?

Foto 4:

Een rijk versierd ornament (Ionisch kapiteel-achtig) aan een voormalige kruidenierszaak. Waar en weet u hier meer van?

Foto 5:

Het lijkt wel een oliebol of een exotische vrucht. Waar ligt hij te pronken?

Foto 6:

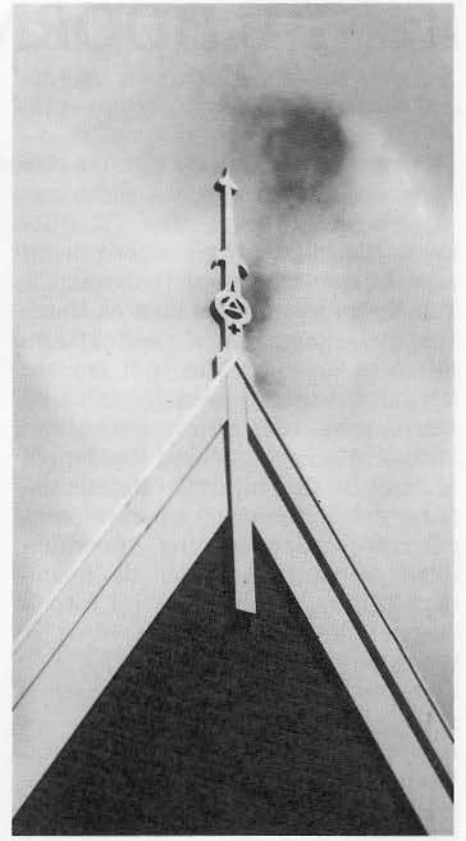
Een boogversiering met een weegschaal. Makkelijk zat?!

Graag ontvang ik uw oplossing met, als u weet, enig commentaar. J.M. Baltus, Grote Oost 98-100, 1621 BZ Hoorn (voor 15 augustus 1991). U maakt dan kans op een boekenbon.

(Foto's zie op pag. 48 + 49)



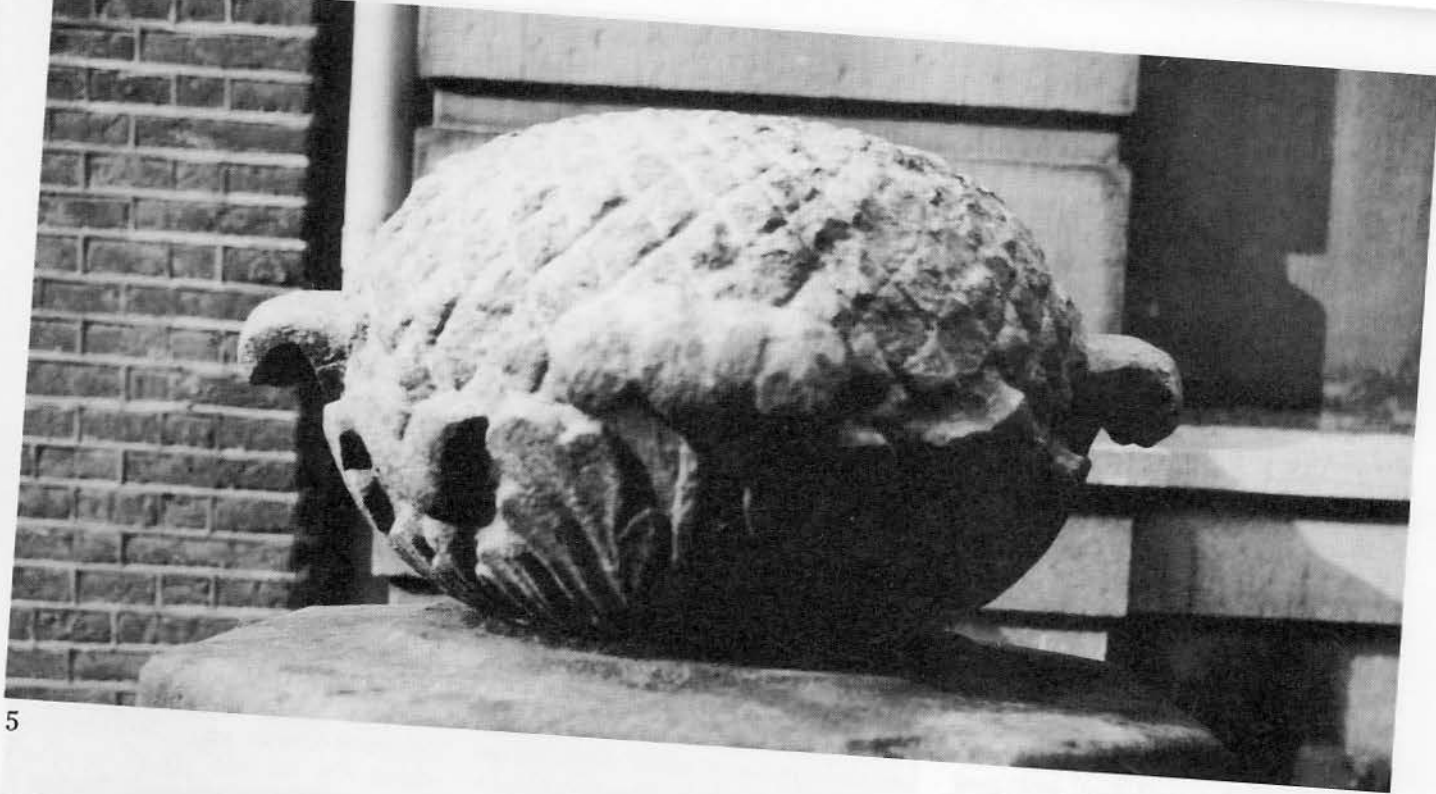
2



3

4





5



6

MEN VRAAGT ONS

H. W. Saaltink

In de achter ons liggende drie maanden ontving ik een groot aantal nieuwe foto's, het aantal brieven of telefoontjes die me hielpen bij het terugvinden van namen op eerder ingezonden opnamen was daarentegen bijzonder klein. Ik hoop, dat u mij in de toekomst niet in de steek laat. Ik vind het bekijken en plaatsen van oude foto's een boeiende en spannende bezigheid, maar het gaat er in deze rubriek toch ook om oude onbekenden weer een naam en dus een gezicht te geven. Bekijkt u de oude foto's nog eens en weest u niet bang iets te vertellen over foto's die al enkele nummers geleden te zien zijn geweest.

Spar kruideniers en zingende arbeiders

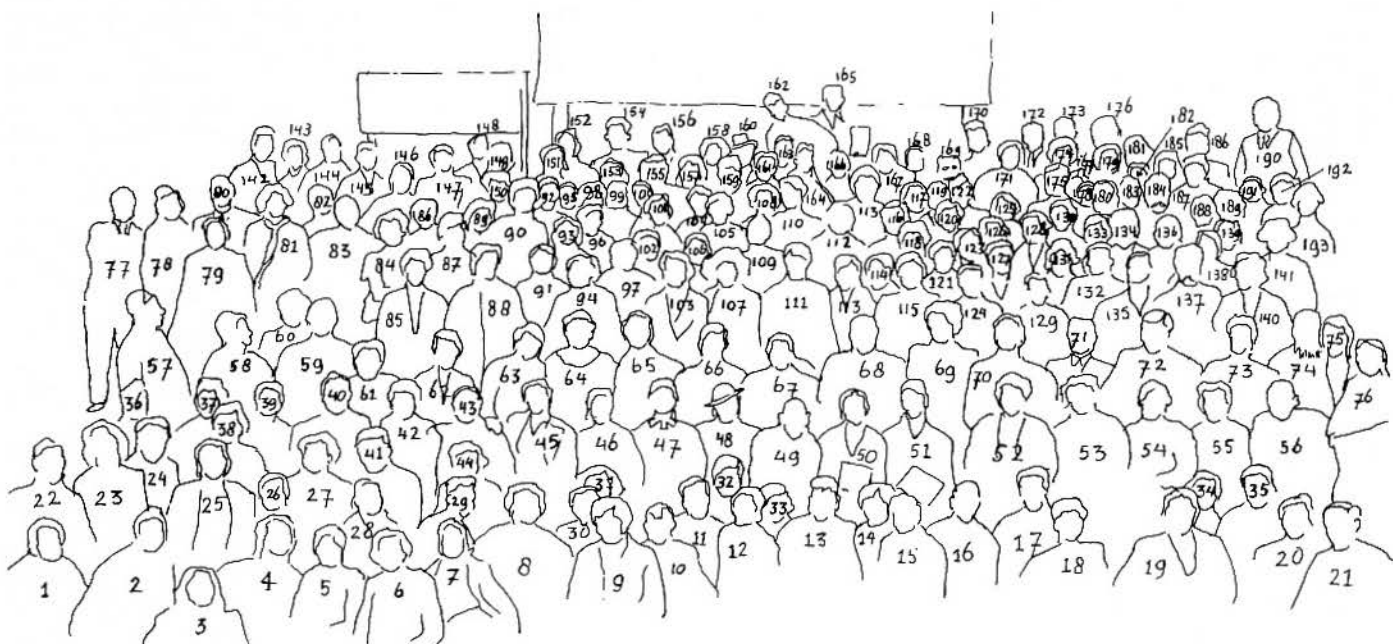
Ik begin met een foto die we in het maart-nummer van 1990 in het kwartaalblad plaatsten. Het is een opname van Spar-winkeliers die met een aantal van hun klanten een uitstapje maakten naar de Klok zeepfabriek in Heerde op de Veluwe. Op deze groepsfoto zijn zo'n tweehonderd gezichten te zien. Het was helaas niet mogelijk de foto op een echt groot formaat af te drukken, zodat veel gezichten zo klein werden, dat het nauwelijks mogelijk was er nog iets aan te herkennen. Mijn bewondering voor de mensen die er desondanks in slaagden toch nog zo'n dertig personen op de foto te herkennen. Dat waren mevrouw Pitstra, die daarbij hulp kreeg van Gerrit Salm - de oude Horinezen moeten hem nog kennen van de fietsenhandel op het Kleine Noord - en mevrouw Dessing-Mels, die vroeger op de Veemarkt woonde. Ik plaats hierbij een schets waarop ik de op de foto voorkomende perso-

nen genummerd heb. Ter vergelijking kunt u er de foto bij nemen, die op blz. 27 van de vorige jaargang is afgedrukt. 10. Koos Neuteboom. 25. Mevr. Woestenburg. 26. Toos Hendriks. 28. Mevr. Groot, de vrouw van de lompenhandel. 37. Mevr. Klaassenbos. 47. Mevr. Spel. 48. Mevr. Salm-Okx. 49. De heer Okx, smid op het Gerritsland. 59. Een onbekende, om een mij onbekende reden op de lijst gezet. 68. Vet, Sparkruidenier op het Nieuwland. Hij was niet getrouwd en woonde met zijn zuster samen. 72. Een zoon van Okx, kruidenier in de Gravenstraat. 77. De heer Van de Berg, lantaarnopsteker. 78. Mevr. Van de Berg-Buis. 79. Mien Couwenhoven. 80. Toon Buis. 90. Een dochter van slager Otte, de schapenslager. Zij was getrouwd met kelner De Vries. 93. Lien Otte, een andere dochter van de schapenslager. Zij was getrouwd met een aannemer. 97. Mevr. Okx-Rhodens, de vrouw van Hendrik Okx. 101. De dochter van caféhouder Hommetje De Vries. 103. Mevr. Smit, zij woonde waarschijnlijk in de

Kerksteeg. 106. Mevr. Steenman-Blokdijk, de moeder van de volgende. 107. Annie Steenman. 109. Mevr. Salm-Blokdijk. 111. Breg Steijaart. 112. Mevr. Okx-Rhodens. Zij was getrouwd met Willem Okx. Een zuster van 97. Twee zusters getrouwd met twee broers. 134. Willem Okx, haar man, kruidenier. 157. Mevr. Bakker van het Gerritsland. 163. De heer Bakker. 175. Durvens, Sparkruidenier in de Drieboomlaan. 179. Trien Eilander van het Grote Oost. 190. Koos Okx, getrouwd met Breg Steijaart. Giel van der Zel stuurde me de namen van de leden van het arbeiderszangkoor "Morgenrood", die zoals ik in het vorige nummer mededeelde, al bekend waren. Er zijn een paar kleine verschillen. Van der Zel geeft Bruun van Hinte en Roel Raijer. Op de foto stond in plaats daarvan H. van Hinte en T. Draijer.

Veel nieuw materiaal

Zoals ik u al zei, kwam er dit keer zeer veel materiaal binnen. Nieuwe foto's ontving ik van mevrouw Van Benthem-Broertje, van de heer Hellingman, van mevrouw Kayen-du Burck, van Femke Uiterwijk, allen in Hoorn, van mevrouw Ekkel-Groet uit Amsterdam en van de heer Ruttenberg uit Dongen. Daaronder bevinden zich enkele heel goede opnamen. Ik hoop, dat u er begrip voor heeft, dat ik niet alles wat op mijn bureau belandde, ook deze keer kan





Gé Brevé met zijn bakfiets bij de Oosterpoort



Jeugd van de Italiaanse Zeedijk. Onder het kruisje Gé Brevé. Opa Brevé links in de deur (links)

plaatsen, temeer omdat de vorige maal het aanbod ook al groter was dan de plaatsingsmogelijkheid.

Melkboer

De heer Hellingman gaf me vier foto's waarvan twee met leden van de familie Brevé, die een melkhandel had op de Italiaanse Zeedijk. De eerste, volgens een mededeling op de achterzijde gemaakt door Radiofoto T. Visser, Kerkstraat 7, toont Gé Brevé met zijn bakfiets met melkbussen voor de Oosterpoort. De tweede toont een groep Zeedijker jeugd met Gé onder het kruisje. De man die links nog vaag half in de deur zichtbaar is, zou opa Brevé moeten zijn. Ik zou graag op de

hoogte gesteld worden van de namen van de rest van het jonge volk.

Katholieke notabelen

Een zeer bijzonder exemplaar stuurde mij de heer Ruttenberg. Hoewel de namen van alle erop voorkomende personen bekend zijn, wil ik hem toch plaatsen. Het zijn de geestelijkheid van de rooms-katholieke kerk en de leidende figuren in de organisaties die zich in Hoorn op het moment dat de foto gemaakt werd, dat is 1920, met de sociale zorg onder katholieken bezighielden. Daarmee hebben we op deze plaat waarschijnlijk wel de top van de Hoornse katholieke gemeenschap bij elkaar. Opvallend is het reeds eerder

geconstateerde feit dat zoveel van deze mensen tot de middenstand behoren. Hier zien we de pastoor/deken en zijn kapelaans, het kerkbestuur, het armbestuur en het college van regenten van het R.K. Wees- en Oudeliedenhuis aan het Achterom. De foto is waarschijnlijk gemaakt ter gelegenheid van het vertrek van de heer Wiehof, eigenaar van een manufacturenzaak aan het Grote Noord 94. De heer Wiehof was 32 jaar regent geweest en 35 jaar lid van het armbestuur. Hier nu de namen en bijzonderheden van de leden van dit illustere gezelschap.

Zittend van links naar rechts: A. Kleintjes, juwelier in de Gouw, armmeester 1904-1927. J.C. Vijverberg, kapelaan 1919-1922. L.A. Roozen, kapelaan 1911-1922. Hij was vanaf het begin actief in "Oud Hoorn" en voorts een enthousiast amateur-archeoloog. J.H. Smeele, pastoor/deken 1896-1923. G. van Niekerk, kapelaan 1912-1920. G. Wiehoff, regent 1888-1920, armmeester 1885-1920. R. Renckens, manufacturier, Grote Noord 67, regent 1908-1925. J. Bloem, schoenhandelaar, Grote Noord 59, regent 1914-1924.

Staande van links naar rechts: P.J. Schermer, firmant van de "natte Schermer", kerkmeester met zijn vrouw M.A.H.J. Schermer-de Barbanson. Mevr. M.L. Kleintjes-Beuzé. Mevr. A.M. van Buchem-Schermer, zuster van P. Schermer hiervoor. Mevr. A.M.G. Saulenn-Haanen en haar echtgenoot W.H.C. Saulenn, manufacturier, Nieuwsteeg hoek Ramen, kerkmeester. Mevr. J.M. Lippits-Köster met haar echtgenoot G. Lippits, apotheker, Kleine Noord 5, regent 1916-1925. Mevr. H.H.E. Welkers-Brüning. Jo Renckens, later gehuwd met de heer Putman, die haar vader vergezelt. V. Deen, architect, armmeester 1919-1945. B.H. Welkers van de serviezenwinkel "De Stad Maastricht", grootvader van de huidige eigenaar, armmeester 1919-1945. Mevr. Merz-Bloem, die bij haar broer woonde. Pater De Waal. Mevr. E. Wiehoff. C. van Buchem, die een handel in koffie, thee en tabak in de Kerkstraat had, regent 1904-1942.

Onbekenden op reis

Als laatste nog een echte zoekfoto. Die werd me gestuurd door mevrouw T. Ekkel-Groet uit Amsterdam, lid van de "Hoornse Jofferkring". Een mij onbekend gezelschap, waarvan de naam me nieuwsgierig maakt. De opname is gemaakt omstreeks 1915 en stelt een gezelschap dames en heren tij-



Rooms Katholieke Hoornse notabelen en hun geestelijkheid in 1910



Onbekend gezelschap tijdens een uitstapje naar Bergen

dens een uitstapje naar Bergen voor.

Opvallend zijn de bijzonder grote strohoeden van de dames, die toen in de mode waren. De heren worden gekenmerkt door een hoge boord en hier en daar ook een strohoed. Uitzonderlijk sportief is de man links achter die een pet en een liggende boord draagt. Bekend zijn op de achterste rij rechts met de hoed in de hand, Dirk Ekkel en op de middelste rij tweede van links met bloemenhoed Bertha Ooyman. Zij zouden later man en vrouw worden en daarmee de schoonouders van de inzender. Naast Bertha zit met strohoed P. Houdijk en voor hem waarschijnlijk Toos van Wely, misschien zijn latere echtgenote. Van de overigen ontving ik graag de namen.

“SAPPHO” op 3 juli 1991 140 jaar

In de Hoornsche Courant van 4 maart 1851 lezen we de volgende advertentie: “De betrekking van STADSMUZIJKMEESTER te HOORN, waaraan eene vaste jaarwedde van f 500,- is verbonden, op den 1sten Mei e.k. zullen komen te vacceeren, zoo worden al degenen, welke verlangen mogten naar die betrekking te staan, verzocht, zich onder overlegging van bewijzen van bekwaamheid en goed gedrag, bij het Stedelijk Bestuur aan te melden vóór den 1sten April”.



Hendrik Arnoldus Meijroos

In de Raadsvergadering van 12 juni 1851 wordt met ingang van 1 juli 1851 tot stadsmuziekmeester benoemd Hendrik Arnoldus Meijroos uit Enkhuizen. Eén van zijn eerste initiatieven was de oprichting van het mannenkoor SAPPHO, naar Duits voorbeeld Liedertafel geheuten. Al op 18 augustus 1851 wordt

een concert ter gelegenheid van de verjaardag van de burgemeester gegeven. In 1852 wordt de verjaardag van de Koningin in het Park van de heer L. Dankelman op donderdag 17 juni luister bijgezet door “een Soirée Musicale door de Leden van de Liedertafel Saffo en van het Muziekgezelschap Harmonie”. Dankel-

man is met anderen gefotografeerd met het op 27 augustus 1852 door eenige jofferen aan de Liedertafel aangeboden vaandel. De repetities van Sappho vinden eerst plaats in het gebouw van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen in de Muntstraat (Oostindisch Huis). Op 6 oktober 1853 deelt de heer Van de Berg in een vergadering van de Liedertafel mede, “dat de heer Dankelman zich bereid heeft verklaard om de liedertafel wekelijks ten zijnen huize te ontvangen tegen betaling van vijftig gulden in het jaar”. Zo ontstaat een band tussen Dankelman (= het Park!) en Sappho. Na de eeuwwisseling wordt “Het Witte Paard” de plaats van repeteren. Direct na het 100-jarig bestaan, in 1951, komt het tot een breuk met de eigenaar van dit complex. Sappho slaagt er dan in een eigen gebouw aan de Turfhaven aan te trekken. Op donderdag 3 januari 1952 wordt het door aannemer Appel verbouwde lokaal feestelijk in gebruik genomen. En nog steeds repeteert Sappho op deze plek. De muziekgeschiedenis van Sappho kent vele hoogtepunten. Ik noem er een paar. Op dinsdag 17 mei 1859 organiseert de liedertafel en zet luister bij aan het Provinciaal Noord-Hollandsch Zangersfeest. De leden van Sappho zijn dan: H.A. Meijroos (directeur), P. Messchaert Kzn., D. van den Berg, L. Schuyt Best, J.B. Kernkamp, H. Kroon, J. de Wit, A. Verwijs, J. Schuyt, W.A.A. de Haan, M. Boon, A.L. van Uven, D. Schuit Czn., J.E. Simon (hij zingt solo op dit feest), W. Zurich, G.A. Kuyn, J.S. de Vries, N.N. Poelman, G. Zurich, D.A. de Boer, F. van Exter, L. Dankelman, P. Ruttenberg, D. Kroon Pzn., J.J. Aghina, J.C. van de Blocquerie, G.P. van Vladeracken, P. van Kassel, S. Verwijs, B. Brinkman. In de jaren daarop zingt Sappho steeds bij Dankelman in de kermisweek voor een groot publiek. In 1866 een feestconcert met de Arnhemsche Kwartetvereniging ter gelegenheid van het 15-jarig bestaan in het lokaal van Dankelman. De entréé-prijs is voor een Heer f 0,99 en voor een Dame f 0,50. Na afloop is er gelegenheid tot dansen. In 1876 wordt de nieuw gebouwde Parkzaal ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan op dinsdag 11 en woensdag 12 juli feestelijk ingewijd. Sappho telt dan 40 mannenleden, “zoo voor den zang als het orkest”. Het 40-jarig bestaan in 1891 wordt een groots gebeuren. De Hoornsche Courant vermeldt een extra treinenloop van Amsterdam naar Hoorn en



De Sappho-leden omstreeks de eeuwwisseling

terug. Het dan al bekende Concertgebouworkest o.l.v. Willem Kes verleent zijn medewerking. O.m. wordt uitgevoerd een gedicht van Dr. J.J. Aghina opgedragen aan Sappho en zijn veeljarige voorzitter P. Mes-schaert. De toonzetting is van dirigent Utermöhlen, die in 1863 Meij-roos is opgevolgd en tot 1900 het koor leidt. In november 1991 zal Sappho dit werk op haar jubileumconcert weer ten gehore brengen. Elk lustrum wordt door Sappho, hetzij groots, hetzij sober, gevierd. Hoogtepunten in het verenigingsleven, dieptepunten Sappho maakt ze allemaal mee. Op 11 mei 1931 krijgt de Zang- en Orkestvereniging "Sappho" het praedicaat koninklijk toegekend. Het is een jaar waarin op schitterende wijze het 80-jarig bestaan wordt gevierd. Maar het is ook een jaar waarvan de secretaris verzucht, dat het gekenmerkt wordt door een "directeurscrisis", waardoor het aantal leden terugliep van 146 naar 98. De economische malaise van de 30-er jaren treft ook Sappho financieel, hoewel het volksconcert in de Parktuin ter gelegenheid van de dahliatentoonstelling op 4 september 1933 door 700 (!)

personen wordt bezocht. Groots is de aandacht die de pers wijdt aan het 85-jarig bestaan in 1936. Het grote aandeel van Sappho in de Coenfeesten in 1937 spekt de kas. Het requiem van Cherubini trekt in de Oosterkerk op 6 mei 1938 600 bezoekers tegen een entreprijs van 20 cents. Op 3 juli 1940 wordt in de Noorderkerk geconcentreerd ten bate van de oorlogsslachtoffers in Rotterdam. Op 10 november 1940 wordt er nog een winterconcert in het Park gegeven, maar na afloop mag er niet worden gedanst. In 1941 blijken alle schulden betaald te zijn. Het Park is voor een concert niet beschikbaar. In de Grote Kerk wordt op 12 december 1941 ter ere van het 90-jarig bestaan de 12e Mis van Mozart gezongen. In 1942 en 1943 zijn er geen uitvoeringen. Het ledental loopt terug. Op 3 september 1944 (vlak voor dolle dinsdag) trekt een concert in de Noorderkerk 's middags 1400 bezoekers. Dan ligt de vereniging 8 maanden stil. Op 29 juli 1945 is de opbrengst van een concert in de Noorderkerk f 1725,94, dat wordt afgedragen aan het comité van oprichting voor een gedenkteken voor oorlogsslachtof-

fers te Hoorn. In het najaar van 1946 bedankt Gerard Boedijn als dirigent. Hij heeft de leiding gehad van 1918 tot 1928 en van 1932 tot 1946. Na drie jaar Zaal wordt in 1949 Piet Morsch de nieuwe dirigent. Hij krijgt een schitterende pers bij de viering van het 100-jarig bestaan. Op zaterdag 8 december 1951 houdt Sappho in eigen kring in "De Witte Engel" (nu modezaken) haar feestavond, nadat het jubileumconcert in juni in de Oosterkerk plaatsvond. Kort daarna werden het mannenkoor en de orkestafdeling definitief opgeheven. Sappho ging verder als "Koninklijk Gemende Zangvereniging". Als zodanig viert zij op 10 november 1991 haar 140-jarig bestaan. Een bestaan waar zij met trots op kan terugzien, een bestaan waarvan dit artikeltje maar een heel flauwe weerschijn kan geven.

Hoorn, mei 1991
A. van Zoonen

Bronnen:
krantartikelen over Sappho,
notulen- en knipselboeken van Sappho,
Hoornsche Couranten Alle bij de Archiefdienst Westfriese Gemeenten.

Deze rubriek staat open voor alle lezers van het kwartaalblad die op- of aanmerkingen hebben op eerder geplaatste artikelen of in het algemeen vragen willen stellen of hun kritiek willen leveren. De ter discussie gestelde onderwerpen moeten binnen het belangstellingsgebied van "Oud Hoorn" liggen. De bijdragen worden geplaatst buiten verantwoordelijkheid van de redactie of van het bestuur van de vereniging. Er kan alleen schriftelijk gereageerd worden. Op verzoek kan uw naam en adres worden weggelaten. Brieven dienen geadresseerd te worden aan de redactie.

Fotoserie „En zij verlevendigden de Hoornse straten.

Van Giel van der Zel ontving de redactie een brief met gegevens over de personen die voorkomen op de foto's die het onderwerp zijn van het eerste artikel (zie vorig kwartaalblad jrg 13 nr. 1) in de tweedelige reeks „En zij verlevendigden de Hoornse straten". Wij hebben gemeend de inhoud van deze brief niet in het genoemde artikel te moeten verwerken, omdat daar iets over de foto's verteld wordt en niet over de inhoud ervan. Bovendien is de stijl van de brief zo anders dan die van het artikel, dat we hem voor opname belangrijk hadden moeten wijzigen en daarmee hadden we de briefschrijver te kort gedaan.

Geachte redactie,

Foto 1

We zien hier op de Rode Steen (Kaasmarkt) links Piet Heertjes los-arbeider of werkmán, eerst wonende in de Bottersteeg 1, later Italiaanse Zeedijk 25. De man is vrij oud geworden, als jongen heb ik hem nog gekend. De kleine man is Albert Akkerman corveeër bij de Kazerne op de Veemarkt wonende Munnikenveld 10, genoemd "Appie" maar vanwege zijn gestalte was dit al gauw "Apie" geworden. Deze laatste inlichting komt van mijn vader die hem in de kazerne hier heeft meegemaakt. De man die er tussen door kijkt is de bekende "pinkenbakker" Dirk Zwaan van Kuil 32. De foto had dus eventueel bij het artikel over het pand Kuil 32 gekund. Zwaan had zeker even een uurtje vrij genomen. De kaasmarkt eenmaal per week wilde geen enkele Horinees missen.

Foto 2

Dit is geen Buis maar A(Arie?) van Berkum. Opgegeven staat "timmerman" maar dit is wat overdreven; laten we zeggen dat hij met een hamer om kon gaan. Hij heeft ook nog gefungeerd als reserve lantaarnopsteker, maar is volgens de berichten daar ontslagen daar hij te veel in het glaasje had gekeken. Van Berkum was woonachtig op het Achter op 't Zand 34 en is later verhuisd naar het Achterom nr. 32. We zien hem hier staan op de hoek van de Jeroenensteeg en het Gerritsland met er achter de smederij van H. Okx.

Foto 3

Het staat er zo mooi "Rust-Roest" met zelfs de bovenste S in omgekeerde stand. De man is Hendrik(?) Houter caféhouder op West 27. Nu nog het café van Van de Berg. Houter was een verwoed hengelaar en als hij beet had dan riep hij steevast "Tureluur al weer een vissie". Natuurlijk hield hij daarom toen die bijnaam. Maar zoals gezegd hier is hij in ruste en laat de zorgen van het café aan zijn echtgenote over.

Foto 4

De twee personen vooraan. Helaas is de inlichting niet juist, het is geen Teunissen. Die naam was toen in Hoorn nog niet bekend. De man met het stro is Pietje Metselaar wonende in de Kleine Havensteeg 9 vermeld als los-werkman, maar onze Piet had daar een kleine slagerij. Een paardenslagerij om juist te zijn maar dan wel op zeer kleine schaal. Het was ook niet direct zo'n schone slager, bij de keuringen van heden was Piet zeker tegen de lamp gelopen. Maar hij was goedkoop en had dus een drukke klandizie van de armen in deze stad. Links van hem staat Arie Tros. Deze had later een kleine groentwinkel op het Grote Oost. Om precies te zijn op nr. 130 nu een woonhuis het pand vlak achter de Bossuizen. Arie Tros was op deze foto naar ik schat een jaar of vijftien. Hij rookte al een pijp.

Daarom meteen maar over de ouderdom der foto's. De opnamen dateren van omstreeks 1905-1906. De vermoedelijke fotograaf is A. Blokker, maar zeker is dit niet. (1) We baseren dit op het feit dat er wel meer foto's in omloop zijn met straattaferelen en dus zou Blokker onze man kunnen zijn, maar nogmaals het blijft een gokje.

De foto's zijn omstreeks 1910 door de firma Stumpel, toen Grootte Noord 72, in de handel gebracht. Het eigenaardige is echter dat na de Tweede Wereldoorlog ze plotseling weer op de markt verschenen, d.w.z. bij Stumpels Boekhandel. (2)

Foto 5

Onder de mooie naam "Hoornsche Equipage", maar de man er op was wat eenvoudiger. Het is de turfhandelaar Willem Pieters, wonende Peperstraat 19, eerste deel links vanaf het Kerkplein (3). We zien hem hier op de Gedempte Turfhaven op de achtergrond de houtbewerksfirma Van Beek op nr. 9. Later heeft Van Eerde de zaak overgenomen en weer later was hier de grossierderij van Klik. Ook Groot's Verhuisbedrijf heeft er nog een tijdje in gezeten, op het West werd het wat klein. Nu is er een meubelzaak. We vermoeden dat Pieters hier zijn turf af gaat laden bij bakker Koldewijn, maar ook dit is maar even raden.

Foto 6

Genomen op de Westerdijk voor nr. 20, want daar woonden de "strijksters", de dames Van Hinte. De man met de bolhoed is een bekend Hoorns ingezetene nl. M. Stam van de stomerij. Destijds door mijn moeder herkend. Voor de zekerheid heb ik nog eens navraag gedaan bij de heer Ridderikhoff. Die bevestigde het, dus zeker hieraan kan niet getwijfeld worden.

De man achter de wagen was in Hoorn ook al zeer bekend, het is D. Visser. Hij ging eerst alleen met de wagen langs de huizen met zijn galanteriën. Hij had later een winkel op Grootte Noord 69.

Ja en helaas had hij een bijnaam nl. "Neus Visser". Commentaar is overbodig, zie de foto. Zijn winkel was bekend in heel de stad, dat was "De Dubbeltjesbazar". Het pand is uiteraard nog aanwezig, maar de onderpui zoals gewoonlijk geheel veranderd. Omstreeks 1950 was het nog een winkel van Sinkel, maar met een andere eigenaar, wiens naam ik ben vergeten. Nog wel een leuk voorval. Of leuk is misschien niet helemaal juist. Begin jaren vijftig brak er brand uit in de groentenwinkel van Dontje op nr. 71. Ieder stroomde toe. Ik werkte toen in de nabijheid en mijn patroon zei: "Ga maar eens kijken, of jullie iets kunnen doen voor de naaste bureu".

Nu, op nr. 69 stroomde het bluswater langs de muur. De mevrouw uit de winkel stond er bij en keek er naar.

Het stond er vol met allerlei spelen, de bekende rode dozen. Zij wist niets anders uit te brengen dan: "al mijn spullen naar de sodemieter". Nu dat was zo, want het was een en al rode strepen.

We hebben nog proberen te redden, wat er te redden was, maar dat was niet zo veel meer.

Dit laatste kleine intermezzo heeft niets met de bovenstaande foto's te maken, maar het was wel een gek voorval.

En dat heb je dan in Hoorn, toen nog een kleine stad. Het verhaal ging rond en als we haar tegen kwamen, zeiden we altijd daar gaat (jawel). Alle

Informanten:

Hr. H. Ridderikhoff (Appelhaven 14 - later Westerdijk);

Hr. A. Loots - Drieboomlaan 40,

en mijn ouders C. van der Zel en J. van der Zel-Moeyes, eerst Oosterpoort later J.P. Coenstraat 43.

Hopende met deze bijdrage iets meer tot de ontsluiting van de foto's te hebben gegeven.

Vriendelijke Groeten,
Giel van der Zel
Hoorn, 1 april 1991
(echter geen mopje)



V.r.n.l.: Stumpel, Coöperatie, Apotheek Taverne, Stomerij Krom, Jan v. Necksteeg, Slagerij, Groentenwinkel, „Dubbeltjesbazar”. (Zie commentaar foto 6.)

Opmerkingen van de redactie:

(1) Havermans noemt in zijn vierde bijdrage over Hoornse fotografen in dit blad (december 1988, blz. 122 en 123) een Antonius Franciscus Blokker, die zich pas in 1916 in Hoorn vestigt. Gezien de kleding van de geportretteerden moeten de opnamen voor dat jaar gemaakt zijn. De door Van der Zel genoemde jaren lijken me zeer aannemelijk. Op de achterzijde van een van de kaarten is met potlood 1910 geschreven, maar dat kan het jaar zijn waarin deze kaart gekocht is.

(2) Vijf jaar tussen vervaardiging en uitgave lijkt niet erg waarschijnlijk.

(3) Het bordje op de voorzijde van de wagen draagt de tekst "...nrijk & Zn Hoorn KOFFIE THEE TABAK". Misschien maakte Pieters reclame voor een andere Hoornse middenstander.

Westerhaven

Door een bijzonder vervelende vergissing is mijn naam (H.W. Saaltink) voor de tweede maal weggevallen onder een gedeelte van deze rubriek waarin ik stelling nam tegen de beoordeling van het bestuur van het herbouwde "Westerhaven". De indruk wordt hierdoor versterkt dat ik vanuit een veilige positie een aantal onbekookte meningen in het blad zou kunnen lozen, hetgeen juist mijn bedoeling niet was.

Ik wil benadrukken, dat ik niemand met deze beide bijdragen heb willen kwetsen. Zo dat wel het geval is geweest - ik kan me dat niet goed voorstellen - bied ik daarvoor mijn verontschuldigen aan. Het lijkt me beter de zaak maar te laten rusten en geen pogingen te doen een discussie op gang te brengen, waarvoor noch van de kant van het bestuur noch bij de leden enige belangstelling bestaat.

EN ZIJ VERLEVENDIGDEN DE HOORNSE STRATEN

Henk Saaltink

In het vorige nummer liet ik u zes foto's zien van een voor mij onbekende Hoornse fotograaf uit het begin van deze eeuw. Zo maar een paar foto's met een goede typering van de mensen die voor de lens waren gekomen. Het was niet de bedoeling in te gaan op het wie en waar van deze opnamen. De brief waarin haarfijn wordt uitgelegd, wie er allemaal op deze foto's te zien zijn, hebben we daarom in de rubriek "Van de lezers" geplaatst. Hier nog iets over de vijf nog overgebleven opnamen.



Een gezellig praatje

Ik plaatste deze serie, omdat ik in de eerste plaats geboeid raakte door de foto's, beter gezegd door de manier waarop de fotograaf zijn onderwerp benaderd. Wat er uit het begin van deze eeuw aan Hoornse foto's over is gebleven bestaat uit straatbeelden al of niet voorzien van nieuwsgierige in de lens turende toeschouwers of stijve portretopnamen waarop de afgebeelde figuren hun best doen er zo onpersoonlijk mogelijk uit te zien. In dit geval was de fotograaf erin geslaagd iets van het eigene van de door hem gefotografeerde mensen te laten zien. Voor mij persoonlijk hoeft er dan geen naam, beroep en woonplaats bij. Degenen, die meer willen weten, verwijs ik naar de brief van Giel van de Zel. Zie pagina 35 rubriek: Van de lezers. Ik stel de brief van Giel van der Zel op prijs evenals het telefoontje van de heer Zwaan die zijn grootvader op de voorpagina van het kwartaalblad herkend had. Hetzelfde geldt voor de reactie van mevrouw Masteling die me mededeelde, dat de linkerfi-guur op de voorpagina Heertjes was en de man die aan het stroot-

jesrapen moet zijn geweest, niet Theunissen maar Pietje Metselaar. Het is plezierig vast te stellen, dat deze foto's niet alleen artistieke waarde bezitten, maar ook als een stukje herkenbaar verleden door de lezers op prijs worden gesteld.

Vrouw Degeling aan de schoonmaak



Bij de eerste foto "Een gezellig praatje", vraag je je af, waaruit je die gezelligheid kunt afleiden. Twee heren, geen mannen, want ze dragen hoeden en geen petten, voeren een gesprek met twee boerenvrouwen, naar de kleding te oordelen, dus geen dames. Of beter èèn heer, want de ander staat er met de ogen door de hoedrand beschermd tegen het laag invallende zonlicht, wat afwachtend bij. Het initiatief ligt bij de pratende bij wie we een grote zeehondensnor meer verwachten dan zien. Je zou willen weten, waarover het gesprek ging, maar de brede rug van de vrouw in het midden schermt alles af. Wordt hier over de verkoop van kaas onderhandeld, krijgt een dienstmeid een uitbrander omdat ze te lang met haar vrijer op stap is geweest of probeert een oudere heer een jong meisje te verleiden dat zich met haar karabiesje van de trein komend in het zondige leven van de wereldstad Hoorn heeft gestort. Waarschijnlijk is de scene door de fotograaf gearrangeerd. Het geheel maakt een nogal kunstmatige indruk. Voor mij de minste foto van het hele stel.

Volgens het opschrift op de tweede opname is vrouw Degeling aan de schoonmaak. Bij nadere beschouwing blijkt het om de gewone maandagse wasbeurt te gaan, want het droogrek hangt vol hemden en broeken. De beide werkende vrou-

wen geven blijk geen behoefte te hebben aan rondglurende fotografen. De een kijkt nijdig achterom naar de man die het plaatje maakt, de ander heeft zelfs daaraan geen behoefte en gaat stug door met het ophangen van de was. Hardwerken- de mensen tegenover een mannetje dat niets anders te doen heeft dan met een kastje langs de straat te lopen om plaatjes te maken. Deze foto maakt daardoor een veel realisti- scher indruk dan de vorige.

De vrouwen op de volgende foto, die ook bij hun werk gestoord worden, reageren weliswaar lachend, maar ook in dat lachen zit iets afwij- kends. Het is meer een vrolijkheid van wat zou-die-doen, als we hem de deken over z'n kop gooien. Waar- bij de voorste, die het dichtst bij de fotograaf staat, het minst lacht en de achterste, die eigenlijk maar een toevallige voorbijgangster is, het meest. Die afwijzing geeft ook hier aan de foto een zekere spanning.

Bij de foto "Kaasmarkt" gaat het om de op haar knieën liggende vrouw



Kaasmarkt

goed, of ze haar aandacht moet richten op de man die de foto maakt, of op de kaasdrager achter haar, die met een kaas in zijn hand op haar inpraat.

Uiteindelijk heeft ze de fotograaf belangrijker gevonden en ook de drager kijkt in de richting van de toeschouwer al blijft hij tegen haar praten. De vrouw blijft afwerend. Ze kijkt niet bepaald vrolijk en houdt haar mond stijf gesloten. Waarschijnlijk geeft ze er de voorkeur aan door te gaan met haar werk, zoals het paar aan de rechterkant, in plaats van haar aandacht te geven aan zo iets onbelangrijks als het maken van een foto. Haar weifeling maakt de kracht uit van deze foto. Net als bij de vorige opname valt de laatste foto "Kaasvervoer" compositorisch gezien in twee helften uit een met daartussen een lege ruimte. Het linker deel wordt beheerst door een diagonaal die begint bij het hoofd van de vrouw en haar naar rechts uitgestrekte arm. Aan de rechterzijde kan ook zo'n lijn getrokken worden via de gezichten van de beide kaasdragers. De twee helften staan in grote tegenstelling

tot elkaar. De linker helft is in actie. De man is actief bezig op de wagen, de vrouw praat en gebaart met haar arm. De rechter helft is in rust. De beide dragers hebben hun vracht afgeleverd en wachten zwijgend af. De linker helft heeft geen oog voor de camera, de rechter wel. De linker helft is donker, de rechter wit, voor een deel overbelicht. Deze tegenstellingen roepen een spanning op die de foto tot iets meer maken dan een interessant plaatje van tachtig jaar geleden.

Dat waren dan de elf foto's die ik van de heer en mevrouw Renkens ontving en waarvan er enkele duidelijk boven het niveau liggen van wat er in die dagen gemaakt werd. Toegegeven, het zijn geen topstukken van fotografische kunst, maar de maker weet door de compositie, de verdeling van zwart en wit, de keus van zijn onderwerpen een geladenheid aan zijn beeld te geven die het bijzonder boeiend maakt er naar te kijken. Ook nu nog. Plaats van handeling en namen van de personen zijn, zoals ik al zei, niet zo belangrijk. Die schenk ik u.



Lachende vrouwen bij het kleedjes kloppen. Het lijken eerder dekens

en de kaasdrager achter haar. Zij vormen het middelpunt in de compositie van de foto. De blik van de toeschouwer wordt geleid door het poortje dat is ontstaan tussen de man en de vrouw links en de man en de vrouw rechts en komt dan uit bij de wat vage figuur op de achtergrond met pet en pijp. Deze was overigens ook op een van de foto's in de vorige aflevering te zien. Maar deze jongen kijkt weer naar de man en vrouw links. De vrouw weet niet

Kaasvervoer



DE "GEWONE CONCERTZAAL" IN HOORN

A. van Zoonen

Op 14 januari 1851 zal een Soirée Musicale worden gegeven door H.A. Meijroos (zie foto blz. 53) in de gewone Concertzaal. Het programma bestaat uit twee delen. In het eerste deel horen we een trio, een dubbel mannenkwartet, vioolvariaties en een sopraansolo. Na de pauze weer het dubbelmannenkwartet, een bariton-romance en piano- en vioolvariaties. De entree bedraagt f 0,99 per persoon. De aanvang is ten 7 uur. De toegangsbiljetten zijn verkrijgbaar bij de uitgever dezes (= Hoornsche Courant).¹



Gedeelte van de kadasterkaart van 1832, zie nr. 217

De vraag rijst: waar was deze gewone Concertzaal?

Abbing geeft in zijn vervolg op de kroniek van Velius aan, dat het de vroegere Jezuïetenkerk aan de Noordzijde van de Peperstraat was.² Die kerk blijkt in de 17e eeuw gebouwd te zijn. Hoewel de eerste jaren na de omwenteling van 1572 een tijd van verdrukking waren en priesters in het geheim hun zielzorg moesten verrichten, verbleven in Hoorn en omgeving rond 1600 toch seculiere geestelijken en ook Jezuïeten. Van hen is bekend, dat pater Gerardus Florentius in 1608 een statie stichtte, Het Klooster genaamd. Die naam is waarschijnlijk ontleend aan het feit, dat dit kerkje gebouwd werd op de plaats van het vroegere Agnietenklooster aan de Noordzijde van de Peperstraat. In 1623 kwam daarbij een tweede Jezuïetenstatie, waarvoor de stichter, Engelbertus de Hollander, de woning van een zekere Tecla Claassen gebruikte. Van deze laatste statie, Kapel genaamd,

is bekend dat ze gebruikt werd tot 1656.³ Statie Het Klooster of wellicht alleen het kerkgebouw Het Klooster is in 1699 onderwerp van besluitvorming van Burgemeester en Regeerders van Hoorn, hoewel ook de mogelijkheid niet mag worden uitgesloten, dat het hiernavolgende betrekking heeft op de Kapel. Burgemeesteren des Stats Hoorn hebben dan aan de Roomsche Catholijken geaccordeert aan de Noordzijde van de Peperstraat derselver Vergaderplaats aldaar tot oefening van hare Godsdienst te maken en repareren. Aan de Oostzijde zal een muur gemaakt en opgehaald moeten worden, "als die voor desen is geweest, zonder dat eenige openinge na de vergaderplaats daar in gemaakt sal mogen worden als alleen een portaal of doorgang; zoodanig dat de vergaderplaats sal moeten blijven ter lengte als die van ouds is geweest, op de hoogte van omtrent 12 voet. En sal een vaste solder moeten worden gelegd van 't West

na 't Oost-Eijnde. Blijvende een opening in de voorn. soldering van 10 à 12 voeten; welke openinge sal moeten worden beschooten met een regt opgaande Beschot, zonder dat eenige de minste openinge daar inne sal mogen worden gemaakt tot boven aan de vorst; latende permis-sie, omme 10 à 12 voeten te mogen overwulften. De Glazen aan de Noord-zijde van de voorsz. Vergaderplaats, sullen ter halverwegen met kookers of valligten van buijten in dier voegen moeten worden gemaakt, dat in de voorsz. vergaderplaats, geene Persoonen daardoor op of over kunnen zien."⁴ Of dit gebouw gedurende de gehele 18e eeuw voor godsdienstoefening is gebruikt, hebben we niet kunnen achterhalen. Waarschijnlijk niet, als we bedenken, dat aan de Noordzijde van het Gerritsland (dus aan de Zuidzijde van de Peperstraat), in 1656 de statie Het Witte Lam gebouwd werd. Die kerk staat in 1755 leeg. Burgemeester en Regeerders staan dan toe, dat de statie De Drie Tulpen dit gebouw gebruikt zolang hun kerk aan het Oude Noord in reparatie is.⁵

Over ander gebruik van het gebouw/de gebouwen aan de Noordzijde van de Peperstraat in de 18e eeuw hebben we niets kunnen vinden. Wanneer het kerkgebouw voor het eerst voor concerten gebruikt wordt, is niet duidelijk. In 1824 treffen we een opmerking aan in het notulenboek van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen, waarin de secretaris meedeelt, dat de Directie van het Concert „generleij aandeel van kosten voor het lamplicht in rekening wensch te brengen en alzo alleenlijk de kosten van de olij en het schoonmaken voor des Departements rekening kunnen komen". Verder wordt melding gemaakt van een vergadering van het Departement op den 5den Januarij 1825 des namiddags ten 4 ure in de Concert-zaal. Duidelijk blijkt hieruit, dat de Concertzaal er in de eerste helft van de 19e eeuw al is.⁶

Als in 1832 de eerste kadastrale beschrijving verschijnt, wordt ook het bezit van de "Leden van het Concert" ingeschreven: Peperstraat A 217.⁷ (zie plattegrondje, red.) Het gaat om een huis en erf, groot 2 roeden 60 ellen, waarvan het kadastrale inkommen voor het ongebouwde is f 1 46 c. en voor het gebouwde f 0.75 c. Wijst het feit, dat het om

een huis gaat erop, dat het toch de voormalige statie de Kapel betreft en niet het Klooster?

In 1851 verkopen de leden van het Concert, zo nemen we aan, onderhands dit huis aan mejuffrouw Cornelia Merens, die zich bezig houdt met bierbrouwen.⁸ (zie Oud Hoorn, jrg. 5, nr. 3, blz. 67, red.) Zij verkoopt het in 1856 aan Willem Mooij, opzichter over de Grootte Kerk, en zijn echtgenote Catharina Smit.⁹ Hun zoon, Frans J. Mooij, die op 12 juni 1857 trouwt met Gerritje Mulder, kondigt in augustus 1857 aan, dat hij de vernieuwde Concertzaal exploiteert.¹⁰ Zijn moeder Catharina Mooij-Smit verkoopt het geheel op 20 september 1866 aan de Vereniging tot Evangelisatie. Deze gebruikt het gebouw als Christelijke Bewaarschool tot 1955/1956. Daarna wordt het gesloopt.¹¹ Had de verkoop in 1866 te maken met de opgang, die de Parkzaal van 1852 tot dan, te zien geeft als Concertzaal, ook al is er akoestisch op de kolfbaan wel het een en ander aan te merken?¹²

Noten:

1. Advertentie in de Hoornsche Courant van 14 januari 1851, nr 16. Archiefdienst Westfriese Gemeenten (verder afgekort AWG) N.B.: De Hoornsche Courant verschijnt voor het eerst op 1 Oktober 1850.
2. C.A. Abbing, Geschiedenis der stad Hoorn in twee delen, vervolg op de Kroniek van Velius, Hoorn, 1841 Blz 187, aant.
3. Drs. W.M. Briefjes, Inventaris van de archieven van "De Staties en Parochies van Hoorn, 1381-ca. 1980 Wfr Inv reeks nr 9, Hoorn. AWG. blz. VII-IX
4. Extract uit het Memoriaal van de Heeren Burgemeesteren en de Regeerders der Stad Hoorn, 6 Februarij 1699. AWG Oud Archief Hoorn 156 - blz. 150
5. Besluit van Burgemeesters en Regeerders van Hoorn, 26 maart 1755 AWG, Oud Archief Hoorn 158 - fol. 212.
6. Notulenboek 1 van het Departement van het Nut tot het Algemeen, 27 oktober 1824 en 5 januari 1825 AWG
7. Kadastrale Legger 1, art 186. AWG. + dl. 6/2426/2486; dl 7/2674, dl. 8/3373.
8. Notarieel Archief Hoorn, kant 1/33 (G. Bol-dingh), 56, 28-03-1856 AWG
9. Idem + Bvr Hoorn, deel 4, fol 21 en 23 AWG

10. Hoornsche Courant augustus 1857 nr. 628-14. AWG. + Bvr. Hoorn, dl. 4, fol. 21 en 23 en deel 27, fol. 142. AWG.
11. Notarieel Archief Hoorn, kant. III/31, nr. 129 (Hulst), 20-09-1866. AWG. + Brief dhr. A. de Graaf aan dhr. A. van Zoonen, 2 febr. 1991
12. Vgl. artikel over "Het Park", Oud Hoorn 1990/4, blz 111, linkerkolom. N.B.: Indien lezers van dit artikel nadere gegevens kennen over de vroegere Jezuïetenkerk aan de Noord-zijde van de Peperstraat als Concertzaal, stel ik het zeer op prijs daarover enige reactie te krijgen. Drieboomlaan 292, tel 02290-15004.

De Familie Sopar

Het werd al aangekondigd in een vorige aflevering: de heer Rik Singer heeft uit de archieven de complete stamboom van de familie Sopar boven tafel gehaald, met daarbij allerlei informatie over de diverse familieleden. Het is echter zo'n gespecialiseerd artikel geworden dat de redactie van mening is dat deze studie minder geschikt is voor dit kwartaalblad. Geïnteresseerden worden verwezen (via de redactie) naar de heer Singer, aan wie ter overweging is gegeven zijn artikel onder de aandacht te brengen van de Nederlandse Genealogische Vereniging, afdeling Koggenland.

We ontvingen nog een korte tekst van de heer J. van der Harst, Rembrandtlaan 16 te Hoorn. Deze volgt hieronder.

Aan hotel-café-restaurant Sopar (aan de Veemarkt) bewaar ik een goede jeugdherinnering. Op Witte Donderdag organiseerde de R.H.B.S. te Hoorn een voetbaltoernooi waaraan in 1940, '41 en '42 werd deelgenomen door elftallen van de R.H.B.S. en dergelijke scholen in Enkhuizen, Alkmaar, Purmerend en Hoorn.

Als leerling en voetballer van de R.H.B.S te Purmerend ging ik toen met de anderen mee op de fiets naar Hoorn. Tijdens de middagpauze werden de meegebrachte boterhammen onder het genot van een consumptie genuttigd in café Sopar.

De naam Sopar is beslist niet uitgestorven. Als leerling van bovengenoemde school in Purmerend zat ik in 1938 in de wiskundeles naast Piet Sopar. Zijn vader had een "korsettenzaak", zoals men dat noemde, in de Peperstraat in Purmerend. Hij was van oorsprong geen Purmerender. Hij werd door zijn huwelijk rooms-katholiek. Piet had nog een broer Jan. Piet heeft mij eens verteld dat de naam Sopar afkomstig zou zijn van Zwitserse voorouders. Piet heeft twee zoons, de ene P.W. Sopar Jr. is makelaar te Purmerend, de ander D.Ph. Sopar is tandarts te Alkmaar. In het telefoonboek van Purmerend kom ik de naam Sopar vijf keer tegen met verschillende voornamen.

In het vorig artikel (maart 1991) vertelde de heer Peetoom dat hij in Haarlem de doop- en huwelijksboeken van de Noorder- en Oosterkerk moest bestuderen. Dat moet al weer jaren geleden geweest zijn, want de Archiefdienst in het Stadhuis beschikt reeds lang over kopieën van deze naslagwerken. Men kan dus nu ook gerieflijk in Hoorn terecht.



Tekening: J. L. N. Dijkstra

Rolf

H. Landsdaal

Kent u De Scheepsjongens van Bontekoe, geschreven door Johan Fabritius? Het boek speelt in de tijd van de Verenigde Oost-Indische Compagnie. Tientallen schepen keerden toen, zoals u ongetwijfeld nog weet, rijk beladen uit de archipel terug. Een ervan was die van schipper Cornelis Bontekoe, een legendarische figuur uit Hoorn. Op zijn schip monsterden, in het verhaal van Fabritius, drie jongens aan voor hun eerste reis over de wereldzeeën. Padde, Hajo en Rolf.

Het boek werd een bestseller, de scheepsjongens zouden nog veel bekender worden. Om de herinnering aan het wakkere drietal vast te houden staan ze nu al weer vele jaren als bronzen beelden te kijk op het meest fotogenieke plekje van Hoorn, pal naast de Hoofdtoren. Op de achtergrond de zeventiende eeuwse gevelwand aan de kade als onvervangbaar decor.

Padde zit wat zoutzakkerig op de muur, die oprijst uit de havenmond, Hajo staat er stoer boven op, uitkijkend over het IJsselmeer en Rolf wacht terzijde dromerig af, hangend over het hoge stenen bolwerk. Rolf-in-brons heeft een beetje mijn hart gestolen. Dat zit zo. Toen de Amsterdamse beeldhouwer Jan van Druten de opdracht had gekregen tot het maken van de beeldengroep, deed hij dwalend door het havenkwartier er niet alleen inspiratie op, hij zocht ook modellen voor de scheepsjongen. Die dag speelde er een stel schoolkinderen rond de

wandelpier, die ter plekke ver de haven in steekt. Van Druten vroeg drie knaapjes voor hem te willen poseren. Hij maakte schetsen en een foto, bedankte de jonheeren recht hartelijk en stuurde later de foto naar het jochie, dat hij als Hajo in brons zou gieten. De foto is jarenlang in een sigarenkistje blijven liggen. Vergeten, totdat 'ie op een goede dag plotseling boven water kwam. M'n zoon kreeg 'm toen in handen en kwam 'm mij laten zien. Als je goed keek ontdekte je drie figuurtjes. Hij vroeg of ik kennis zag. De foto was zo geel als saffraan, maar ik herkende zijn witte koppie. Jij? vroeg ik niettemin.

Hij knikte en vertelde toen pas, wat hij vijftien jaar eerder als kind nooit gezegd had. Dat gedoe aan de haven had blijkbaar geen enkele indruk op hem gemaakt, nu vindt hij het eigenlijk wel aardig.

De Rolf van de scheepsjongen is m'n zoon. En ik verbeeld me, dat 'ie nog een beetje lijkt ook.

Toelichting bij verhaaltje over ROLF:

Het nieuwe redactielid van "Oud Hoorn", Herman Lansdaal, nam begin juni afscheid van het krantenbedrijf, waar hij jarenlang werkte. Bij die gelegenheid werd een boekwerkje uitgegeven met columns en gedichten van zijn hand, die in de afgelopen jaren werden gepubliceerd. Een ervan handelt over Rolf, een van de drie Scheepsjongens van Bontekoe. "Oud Hoorn" neemt het met zijn toestemming in dit nummer over.

Als ik wandelend over de houten pier kwansuis achter 'm ga staan, kan ik het soms niet laten m'n hand op zijn slanke schouder te leggen.

Even maar. Aan de einder zie ik witte zeilen als vlinders over het water dobberen. Nooit verschijnt er eens een opgetuigde driemaster. Als ik wegsleuter lijk ik wel te dromen...

Hoorn-van-toen in bijzondere albums

Herman Lansdaal

Hoorn-van-toen kennen we van schilderijen, tekeningen en foto's. Maar ook van ansichtkaarten. En niet zo'n beetje. Bij honderden zijn ze gemaakt. Fotogenieke plekjes genoeg. Geen wonder dat verzamelaars stad en land aflopen om er nog een paar te bemachtigen. Ze moesten eens weten. Dichtbij huis beschikt mevrouw Anna Hoogendoorn over twee rijk gevulde kloeke albums vol fraaie ansichtkaarten, originele foto's en reproducties van markante punten, historische huizen, gevelwanden, kerken. Al bladerend neemt de nostalgie onmiddellijk bezit van de kijker.



Vlak bij de spoorwegovergang Koepoortsweg nr. 15, was het sigarenmagazijn "Nol"

De echtgenoot van mevrouw Hoogendoorn, Arnoldus geheten, dreef vanaf 1939 aan de Koepoortsweg nummer 17 een sigarenzaak. Hij was een echte Hoornse jongen, kind van Gijsbert Hoogendoorn en Petronella Tros. Ze woonden Achter de Vest 26. Vader Gijsbert was bierbottelaar, Arnoldus zou typograaf worden. Hij stapte in 1939 uit het drukkersvak om de sigarenzaak aan de Koepoortsweg te beginnen. Chiel van der Zel werd een goede vriend van hem. De jaren door verzamelde Hoogendoorn steeds meer ansichten van Hoorn, zoveel, dat het tijd werd ze te rangschikken en in te plakken. In het midden van de jaren vijftig begonnen Arnoldus en Chiel van der Zel in een kamer achter de winkel aan die omvangrijke klus. Ze deden er drie jaar over, maar het resultaat mocht gezien worden. En nog. Een paar honderd schilderachtige plekjes van Hoorn bleven op die manier de jaren door keurig bewaard.

Er is nog een derde album, maar dat bevat voornamelijk krantenknipsels over Hoorn, overigens interessant genoeg om ook daar kennis van te nemen. De redactie van "Oud Hoorn" kreeg de albums ter inzage van de familie Hoogendoorn. Van alle bladzijden zijn copieën gemaakt. Deze bevrinden zich nu in het Streekarchief te Hoorn. Albertus Hoogendoorn en Chiel van der Zel plakten niet zomaar wat in. Ze gingen systematisch te werk en rangschikten de kaarten zodanig, dat er - de ansichten volgend - een logische looproute ontstond. Zo dwaalt de kijker via straten, steegjes, pleinen en het havenfront door de oude binnenstad, zich verbaasd over de rust, de ruimte, over de stilte van een ingetogen stad, beelden, die nog eens aantonen hoe mooi een stad kan zijn als men zuinig is op haar onvervangbare waarde en rijkdom.

De twee albums zijn voorzien van een gebronsd wapen van Hoorn, vervaardigd door Chiel van der Zel in de tijd, dat hij in het medaillebedrijf van Jac. van Straten werkte. Dat bedrijf was gevestigd in het pand, waar nu de schoenzaak van Van Haren is. Arnoldus Hoogendoorn overleed in december 1959.

Heeft Oud Hoorn Gravenstraat 15-17 gerestaureerd of gerenoveerd?

D.J. Gouwetor

In het voorjaar van 1989 bezichtigde ik de zojuist door de Stichting Stadsherstel gerestaureerde boerderij De Barmhartige Samaritaan in Westerblokker. Hoe mooi ook gerestaureerd, werd ik door enkele zaken pijnlijk getroffen. De bulldozer had het gehele erf ontdaan van de in de loop der eeuwen ontstane accidenteringen in het terrein. Het rommelige boerenerf was verworpen tot een keurige villatuin. Inwendig zag ik betegelde schouwtes waarvoor nieuwe 'oude' witjes waren gebruikt, waar met iets meer kosten antieke tegels hadden kunnen worden teruggebracht. Een aantal eikenhouten wanden in het interieur die overigens slechts geveerde houten wanden liet zien, waren thans kaal, waarschijnlijk omdat 'men' het zonde vond dat het kostbare en fraaie eiken onzichtbaar was. Waren hier verantwoorde concessies aan de smaak of het budget gedaan of was een grens overschreden onder miskenning van de doelstelling van de opdrachtgever? Eenzelfde onbehaaglijk gevoel kreeg ik tijdens de 'restauratie' van de nieuwe eigendommen van Oud Hoorn, de panden Gravenstraat 15 en 17. Nadat het dak was verwijderd en de stenen kopgevels nog overeind stonden, werden prefab houten elementen tegen deze gevels geplaatst, welke overduidelijk een wijziging van de dakhelling aankondigden. Daarna lag de bouw een tijdje stil. Achteraf hoorde ik dat Oud Hoorn de bouw had laten stilleggen. Toch is de wijziging gehandhaafd. De nieuwe daken zijn voor en achter ongelijk van helling, zoals in de nieuwbouw veel voorkomt. De verhoogde dakvoet heeft tot gevolg gehad dat de dakaanzet ongeveer twintig cm meer dan vroeger over de voorgevel heenhangt, zodat de dakkapel aan de straatkant ver naar achteren in het dak ligt en de dakgoot op lelijke wijze moest worden verbreed. De dakgoot wordt ondersteund door iets te mooie geprofileerde gootklossen, om de vijftig cm onder de goot geplaatst. Vroeger zaten drie eenvoudige klossen onder de goot.

De dakkapel op no. 15 is eigenlijk het meest markante onderdeel van de twee huisjes. Wie de foto van de huisjes uit het begin van deze eeuw

bekijkt die is afgedrukt op blz. 20 van de vorige jaargang van dit blad, ziet dat ook de dakkapel weinig lijkt op de originele. Vroeger waren tegen het kruiskozijn van de kapel twee klampen getimmerd ter ondersteuning van het voor het kozijn hangende houten gootje. Thans zien wij stukken hechthout met een soortgelijke vorm als de klampen tegen de kopse einden van de kapelgoot bevestigd, waarbij de goot wordt ondersteund door dezelfde gootklossen als onder de dakgoot aan de voorgevel. Ook op dit punt is de oude toestand geweld aangedaan door onbegrip of slordigheid.

De gevel aan de noordzijde van no. 17 is geheel opnieuw opgemetseld in nieuwe fabrieks-handvormstenen die in kleur niets lijken op de oude in de voorgevel van no. 15, een schande waar anderen bij restauraties hopelijk geen voorbeeld aan nemen. Voor een beetje meer geld hadden bij de sloper afgebikte oude handvormstenen kunnen worden betrokken.

Ook raak ik u af bij de rondwandelingen van Oud Hoorn een blik op de voordeur van no. 17 te werpen. Met wansmaak is op de opgeklampte deur een bossing met afgeronde hoeken geplakt met de onbegrijpelijke dikte van bijna twee centimeter. De verhoudingen komen mij zeer ongebruikelijk voor.

Het woord restauratie lijkt mij al met al niet op zijn plaats en er is een kans gemist. Dat wij wethouder Schaper en de nieuwe bewoners niettemin vrolijk zien lachen op de obligate foto bij de ingebruikneming is begrijpelijk: een kleinschalig sociaal woonproject is succesvol gerenoveerd en aan de eisen des tijds aangepast. Is dat echter de voornaamste taak van Oud Hoorn?

Commentaar van het bestuur

Om de vraag aan het eind te beantwoorden: de taak van Oud Hoorn staat geformuleerd in artikel 2 van haar statuten (zie p. 2 van dit blad). Het antwoord is dus ontkennend.

Het bestuur geeft toe achteraf niet gelukkig te zijn met de keuze van de baksteen in de noordgevelzijde, maar vraagt begrip voor het probleem dat het soms moet opereren in een spanningsveld van de afwe-

ging van enerzijds het aspect van de historische achtergrond van een pand en anderzijds de eigentijdse eisen van wonen en werken. Daarbij spelen ook budgetbeperkingen een soms onplezierige rol.

De kritische opmerkingen van de heer Gouwetor stimuleren het bestuur bij eventuele toekomstige bouwplannen nog meer waakzaamheid te betrachten.

Hoorns weesmeisje over haar leven in de „Achterstraat”

A. v. d. Woude

Tegen de tijd dat ik het weeshuis zou moeten verlaten kwamen er gesprekken op gang. Ik kwam voor de regentessenvergadering. Zij raadden mij aan nog een jaar te blijven. Dan kon ik het examen voor het fröbelonderwijs doen. Ik was 19 jaar en snakte naar de vrijheid. De toestand in het weeshuis en de situatie met de onbehouwen stiekum drinkende vader vond ik ellendig. Hoe eerder eruit, hoe liever. Ik heb het wel verteld. Ze gaven me gelijk dat ik op eigen benen wilde staan. De gebeurtenissen met vader waren niet zo erg. Hersenschimmen van een jong meisje. Geen van de andere meisjes had erg immers ooit over gesproken.

Een baan als kinderjuffrouw was gauw gevonden. Ze wilden me nu wel kwijt. Een van de regentessen was mijn voorspraak geweest. Ik ging mijn opwachting maken in Hilversum. Vader zou me begeleiden. Heel erg. Wat had ik nu aan hem. We reisden met de trein naar Amsterdam. Overstappen naar Hilversum. Ik weet van de reis niet veel meer. Ik was erg zenuwachtig. Aan het station in Hilversum werd ik afgehaald met een koets. De keurig aangeklede koetsier monsterde me van top tot teen met een fijn lachje om de mond. Vader liet me in de steek. Hij zou in het café wachten tot ik terug kwam. Wat had ik het benauwd. We stopten bij een groot wit huis. Een huisknecht in livrei opende de deur. Daar stond ik in mijn weeshuiskleding. Ik kon in de hal wel even wachten. Mevrouw kwam en nam me mee naar de huiskamer. Wat er allemaal besproken werd ging een beetje langs me heen. Wat ik wel besepte was, dat ik in het zwart gekleed zou gaan. O, toch niet weer. Ik wilde dit beslist niet. Er waren twee meisjes waar ik voor zorgen zou. Elke middag mochten we een rijtoertje maken. Frisse lucht was immers gezond. Aan het eind van het gesprek kreeg ik een rijksdaalder in de hand gedrukt. Wat ik daar mee moest? Behalve wat centen van de familie hadden we nooit geld in handen gehad. Ik vroeg ook niets. Liet me gedwee in het rijtuig hijsen en wist niet eens of ik aangenomen was.

Vader toonde geheel geen belangstelling.

In Hoorn aangekomen zou ik bij de dichtsbijzijnde regentes verslag ko-

men doen. Ik belde aan en laat ik nu op het moment dat de deur werd opgedaan in tranen uitbarsten. Een hale consternatie. Het meisje bracht me vlug naar de kamer, waar de regentes even later verschrikt binnentrad. Ik snikte het uit en kon niet tot bedaren komen. Toonde alleen de rijksdaalder in mijn hand. Eerst een kopje thee. Het meisje leefde met me mee. Ze reikte me zorgzaam een kopje thee aan. Toen een vriendelijk woord van mevrouw en ik kon weer praten. Deze regentes was er een van de jongere generatie. Ze wekte vertrouwen en ik kon haar alles vertellen. Nu begreep ik pas dat het muntstuk een teken was, dat ik was aangenomen. Ik



mee akkoord.

Ik heb er nooit spijt van gehad. Het was een notaris gezin, een heel bijzondere familie. Ik werd als kind in huis ontvangen en ook dagelijks zo behandeld. 6 jaar ben ik er geweest en ik ben steeds blij geweest, dat ik eerst zo dwars heb gelegen.

Nawoord

Nu na al die jaren, kan ik wat relativeren. Het leven van toen kan niet vergeleken worden met nu. Men leefde over het algemeen eentonig. De voeding was karig en eenzijdig. De opvoeding was nauwelijks meer dan het aanleren van de gangbare manieren. Gevoelens deden niet terzake. We werden herhaaldelijk op



De twee weeshuispoppen in de museumtuin (nu museumtuin)

hield vol dat ik er niet heen wilde. Wat moest ik dan? Dat wist ik niet. Ze trachtte me te bepraten. Het waren echt aardige mensen en van stand. Dat zou me bij een volgende baan van pas kunnen komen. Nu ik geld had aangenomen was het moeilijk om er nog van af te komen. Een van de oudere regentessen had zo haar best voor me gedaan en nu bracht ik die in moeilijkheden. Het hielp allemaal niet. Deze mevrouw Kroon ontpopte zich toch als een begrijpende vrouw. Ze zorgde ervoor dat ik een betrekking kreeg bij haar schoonzuster. Het zou wel zwaarder voor me worden. Er waren 4 kinderen en de vijfde was op komst. Er was nog meer hulp aanwezig. Geen speciale kleding. Ik piekerde niet langer. Ging hier meteen

onze ziel getrappt. De kinderen voelden wel vriendschap voor elkaar. Enige liefde of warmte was er niet. Ik ben als kind ontzettend eenzaam geweest. Mede daardoor heb ik veel verdriet gekend.

De armoede die ik in Hoorn (ook bij mijn familie) heb gezien, ging ons voorbij. Ik denk wel dat men goed voor ons probeerde te zorgen. De regentessen zullen beslist hun functie in het geheel hebben gehad, maar waarom niet wat menselijker. We kregen het gevoel dat ze alleen met ons wilden pronken. Voor de weeshuiskleding, die trouwens in heel ons landje voorkwam, heb ik geen goed woord over. Ik bleef daarvoor in het leven wat geïsoleerd staan, wat stug, stil en eenzellig. Ik had later geluk en heb het gered.